

Inleiding

Gij hebt ons in de moederschoot gekend.
Zie ons in deze wereld geef een weg.
De mensen sterven en zijn niet gelukkig.
De levende zijt Gij, geef ons uw woorden.
Zie ons in deze wereld, geef een weg.

Dit is een van de liedjes over het zoeken van de weg en het gaan van de weg.
De weg is het thema van deze en de volgende viering.
De weg is een rijk woord, een beeldend woord, rijk aan betekenissen.
Hier in de Ekklesia is de weg de levensweg.
En als wij vertellen over onze levensweg, onze biografie, dan kunnen we die weg op allerlei manieren beschrijven.
Zelden is dat een rechte weg.
Het is een weg met knooppunten, met hindernissen, met kronkels, bergop- en bergafwaarts. Soms is onze weg een lijdensweg, soms een feestelijke intocht.
Maar een saaie weg dat is het zelden.

In Exodus gaat de gemeenschap van de kinderen van Jacob een weg. Uittocht uit het slavenhuis, door de zee heen en door de woestijn. Op die weg ontmoeten ze de Ene. Met hem sluiten ze een verbond en Hij sluit met hen een verbond. En ze gaan deze weg door de woestijn met de Ene in een wolkkolom en een vuurkolom, bij dag en bij nacht. Hun weg wordt door hem bepaald. De Ene leidt hen op hun weg door de woestijn en door de tijd.

Is dat alleen geschiedenis, of ook een beeld dat ons op onze levensweg kan helpen? In deze en de volgende viering richten we de aandacht op een paar bijzondere gebeurtenissen op de Weg.

Lezingen: Exodus 24: 3-8 en Exodus 32: 1-10

Over-weg-ing

Het thema

De weg, metafoor van het leven, de richting die je kiest, de keuzes die je maakt, de metgezellen die je kiest – en die jou kiezen.
Heb je het gevoel dat je op weg bent, goed op weg? Voert jouw weg, mijn weg in een zinvolle richting?
En hoe zorgen we ervoor dat we niet van de weg raken?
In deze overweging een aantal fragmenten, die als het goed is met elkaar blijken samen te hangen.

Fragment 1 – Vertrouwen en angst

Ik zag deze week een foto van twee trapezewerkers, een man en een vrouw. De vrouw heeft haar trapeze net losgelaten en vliegt door de lucht. En de man, die aan zijn benen hangt aan de andere trapeze moet haar vangen. Nog even en dan grijpen hun handen elkaar – als het goed gaat.
Voor die act is een feilloze beheersing van je lichaam nodig – en een absoluut vertrouwen in elkaar.
Dat vertrouwen is er niet zómaar. Dat moet groeien door eindeloos oefenen, totdat de hele uitvoering van allebei tot in alle details perfect is geworden. Pas dan kan de angst worden overwonnen, de angst dat het niet goed afloopt. Pas dan kan er vertrouwen in elkaar zijn.
En ze moeten elke dag blijven oefenen, die twee, om hun act perfect te houden, om het vertrouwen in elkaar te behouden. Dat is letterlijk van levensbelang.
Daarmee staan die acrobaten eigenlijk model voor relaties tussen mensen. Dat kunnen voor liefdesrelaties zijn, maar evengoed relaties tussen ouders en kinderen, tussen vrienden, tussen collega's, tussen....noem maar op. Bij al die relaties is vertrouwen nodig, geloof in elkaar.
En dat vertrouwen ontstaat niet vanzelf. Daar moet je wat voor doen.

En als je elkaar dan echt helemaal vertrouwt kan je samen de hele wereld aan.
Maar het is niet vanzelfsprekend dat dat zo blijft. Je moet blijven werken aan je relatie met elkaar om in elkaar te kunnen blijven geloven, om het wederzijdse vertrouwen te behouden. Doe je dat niet dan verlies je het geloof, het vertrouwen in elkaar. Dan loopt de relatie gevaar om kapot te gaan – dan gaan wegen uit elkaar.

Fragment 2 – Het verbond

Het bijbelboek Exodus gaat over de weg van het volk Israël uit hun slavenbestaan in Egypte, door de woestijn naar een land van vrijheid, vrede en gerechtigheid.

En het gaat over de relatie van dat volk met die Ene, die ze herkennen als degene die hen leidt op die weg. Die relatie van de Ene met zijn volk blijkt blijkt niet gemakkelijk.

Het eerste stuk dat we lezen gaat over het moment dat het verbond wordt gesloten tussen het volk Israël en de Ene, het is de bezegeling van de relatie. Je kan het haast een huwelijksluiting noemen.

De Ene is afgedaald naar de top van de berg Sinaï en Mozes, als vertegenwoordiger van het volk, is daarheen opgeklommen.

Dan geeft de Ene regels over hoe te leven, in twee delen:

Eerst de Tien Woorden; het visioen en de essentie van het leven in relatie met de Ene; daarna talloze praktische voorschriften en regels, gedetailleerde aanwijzingen voor het leven van alledag, bijvoorbeeld

wat moet je doen als jouw vee schade aanricht bij de burens

(antwoord: de schade vergoeden)

of hoe je moet handelen als je een van je slaven een tand uitslaat

(antwoord: dan moet je die slaaf vrijlaten).

Met al die regels en voorschriften daalt Mozes de berg af.

Daar wordt in een indrukwekkende plechtigheid het verbond met de Ene gesloten:

Er worden jonge stieren geofferd. Mozes neemt de helft van het bloed van de stieren en sprenkelt dat over het altaar. Dan leest hij al die regels en regeltjes aan het volk voor.

En als het volk zegt die ter harte te nemen en uit te voeren, neemt Mozes de andere helft van het bloed, en sprenkelt het over het volk uit Hij zegt 'dit is het bloed van het verbond dat de Ene met jullie sluit.'

Fragment 3 – Het vertrouwen verloren

Dan gaat Mozes opnieuw de berg Sinaï op, naar de Ene. Nu om regels te ontvangen voor de omgang van de Ene met zijn volk: regels over de inrichting van de Ark van het verbond, over de priesters, over offers.

Die nemen in Exodus acht hoofdstukken in beslag.

Mozes blijft dan ook heel lang op de berg – veertig dagen en nachten, staat er.

Al die tijd wacht het volk op de terugkomst van Mozes, maar hij komt niet. De tijd duurt lang, en het vertrouwen slinkt, de angst groeit. 'Zou Mozes wel terugkomen? En wat moet er met ons? Wat moeten we zonder leider?'

Dan gaan ze naar de broer van Mozes, naar Aäron en vragen hem: "Maak goden voor ons, om ons te leiden".

Aäron gaat op hun verzoek in. Hij maakt hen een surrogaat-god, een gouden kalf, van het goud van hun eigen slavenringen. En het volk danst om het gouden kalf heen.

Ze hebben zich ontdaan van de gouden slavenringen, die herinneren aan hun slavernij in Egypte, maar ze zijn verslaafd geraakt aan die surrogaat-god, dat gouden kalf.

Ze verruilen hun ideaal, hun leider, die Ene, die hun richting moet geven – voor het klatergoud dat wel zichtbaar is, maar dat tegelijkertijd het zicht op hun toekomst verduistert.

En ze vergeten het verbond dat ze net gesloten hebben.

Als de Ene bemerkt wat de Israëlieten hebben gedaan, is hij woedend. Het volk vertrouwt niet meer op de Ene – maar aanbidt nu een goeden kalf? In dat volk kan de Ene geen vertrouwen meer hebben! Het is niet meer *zijn* volk. Hij zegt dan ook tegen Mozes: 'Ga naar beneden, naar dat volk dat *jij* uit Egypte hebt uitgeleid'. Tot voor kort sprak de Ene nog van het volk dat ik uit Egypte heb uitgeleid, maar dat krijgt hij niet meer over zijn lippen.

En dan vertrouwt hij Mozes toe – in Mozes heeft hij nog wel vertrouwen –

dan vertrouwt hij Mozes toe dat hij zich voorneemt het volk uit te roeien, en de nakomelingen van Mozes tot een groot volk te maken.

Hier eindigt het stuk dat we lazen, maar het verhaal gaat verder,

ja zelfs blijft het verbond bestaan. Want Mozes blijft trouw aan de Ene en trouw aan zijn volk.

Hij wil niet weten van de vernietiging van het volk, hij laat zich niet paaien door de belofte dat uit zijn nakomelingen een nieuw volk zal ontstaan. Door zijn trouw, door zijn vertrouwen weet hij de Ene te vermurwen, zodat de Israëlieten niet vernietigd worden. Maar de verhouding tussen Israël en zijn god zal een worsteling blijven, een strijd tussen vertrouwen en ontrouw, tussen ontrouw en berouw. Het verhaal van het volk Israël is tevens het verhaal van de mens.

Fragment 4 – De dans om het gouden kalf

In februari van dit jaar verspreidde Oxfam-Novib een bericht over de kloof tussen arm en rijk. Daartoe vergeleken ze de rijkste mensen van de wereld met de armsten. Het blijkt dat de 85 rijkste mensen van de wereld evenveel bezitten als de arme helft van de wereldbevolking, dat zijn 3,5 miljard mensen. Het is niet te bevatten; beschamend.

Fragment 5 – Exploitatie van angst

Wat willen jullie, meer of minder Marokkanen? De zaal scandeerde 'minder, minder'. En die met het gebleekte haar zei: "Daar gaan wij voor zorgen."

Elise Kant, specialist gender en mensenrechten bij Kerk in Actie/ICCO schreef dat een onbekende haar naar aanleiding van deze gebeurtenissen het volgende gedicht toestuurde:

Minder, minder

Kristalhelder de nacht
het heelal een zwarte jas
met sterren bestikt
maar elke vergelijking met het verleden
berust op louter toeval

Vandaag is er in de Kloosterkerk een speciale kerkdienst – georganiseerd door de Gezamenlijke Kerken van Nederland – als weerwoord tegen het zaaien van haat.

Ik ben er trots op dat de kerken die organiseren.

Fragment 6 – Richting van de weg

De wijze woorden en het groot vertoon
de goede sier van goede werken
de ijdelheden op hun pauwentroon
de luchtkastelen van de sterken
al wat hoog staat aangeschreven
zal Gods woord niet overleven
hij wiens kracht in onze zwakheid woont
beschaamt de ogen van de sterken.

Zijn woord wil deze wereld omgekeerd:

dat lachen zullen zij die wenen
dat wonen zal wie hier geen woonplaats heeft
dat dorst en honger zijn verdreven
de onvruchtbare zal vruchtbaar zijn
die geen vader was zal vader zijn
mensen zullen andere mensen zijn
de bierkaai wordt een stad van vrede